

PLUJA D'IDEES

PER A PROJECTES EDUCATIUS EUROPEUS

M^a Carmen Alegría Vitalla

Anna M. Simó Sánchez

Una de les primeres qüestions que es plantegen en un projecte Comenius és el tema sobre el que treballar i la resposta a aquest interrogant és molt determinant tant per la selecció dels associats, com pels possibles resultats finals.

Si bé, fa uns anys gran part del projectes Comenius estaven focalitzats en temàtiques conceptuais, lligades a les matèries curriculars, actualment s'observa un augment dels projectes que posen l'èmfasi en aspectes procedimentals i actitudinals així com en els que treballen aspectes de gestió i organització, la relació dels centres escolars amb el seu entorn i la diagnosi i resolució de problemàtiques comunes¹.

Amb l'objectiu d'aportar idees aquest article presenta unes reflexions generals, un esquema amb els diferents aspectes sobre els que es possible treballar un tema, i un llistat de temàtiques adients per realitzar projectes Comenius.

¹ Una anàlisi de projectes ja realitzats (1998-2001) mostra que, si bé la majoria fan encara referència al patrimoni cultural i a la identitat regional, estan augmentant porcentualment els projectes sobre medi ambient, tecnologies de la informació i dimensió europea.

Un dels aspectes importants que han de tractar aquests temes és el de la dimensió europea. Desgraciadament Europa encara és per molt de l'alumnat una entitat llunyana i abstracta i a més continuen existint molts prejudicis sobre els nostres veïns que impedeixen una relació més fluïda i fructífera. Es tracta de plantejar temes que facin reflexionar a l'alumnat sobre una sèrie de estereotips que s'han anat consolidant a través de una sèrie d'esdeveniments històrics.

La història europea està plena de vincles, però també de malentesos i de distàncies que semblen irreconciliables. Els països europeus han estat en contacte en el marc de les lluites territorials dels imperis, que han provocat multitud de conflictes² i profundes divisions, i com a resultat hi ha fets i personatges polèmics que seria interessant estudiar des de diverses perspectives nacionals. Donat que el mateix fet té sovint significats diferents per als països afectats, una nova interpretació podria ser molt enriquidora per l'alumnat. Es tractaria d'establir ponts, de conèixer més perspectives i així arribar a una autèntica comprensió de la complexitat europea. Seria una forma de superar molts prejudicis i establir autèntics vincles de comunicació.

Des de la perspectiva europea també és important destacar l'estudi d'experiències comunes, d'influències mútues que han anat configurant una identitat. Es poden trobar temes a pràcticament totes les àrees, moviments artístics, avenços tecnològics, la pròpia revolució industrial, que va transformar profundament la societat europea en tots els àmbits. D'aquesta manera es ressalten experiències i valors comuns que moltes vegades no se sospiten. Aquests temes també contribueixen a superar barreres, a partir del coneixement mutu, a crear vincles que després es desenvolupen i capaciten per establir nous tipus de relacions entre els països. Es treballa la mentalitat, la nostra visió i la dels altres, evitant la reducció de les diferents realitats a esquemes simplistes i desenvolupant una actitud crítica i positiva cap a la nostra cultura i la dels altres. En definitiva entendre Europa i la seva complexitat cultural ens fa més solidaris i és important destacar que sense intercanvi cultural no hi ha pau.

² Conflictes com el de la Guerra dels Trenta Anys, per posar un exemple, del qual, encara en són vigents les seves conseqüències.

Un altra qüestió fonamental en la recerca d'un tema és la interdisciplinarietat. Habitualment el coneixement se'ns presenta molt fragmentat i és realment important superar l'abstracció i fragmentació de les diverses disciplines per així recuperar un saber ple, integral i que connecti amb la pròpia vida. La interdisciplinarietat obre la ment de l'alumnat i l'ajuda a veure el sentit del coneixement. Una de les dificultats principals dels alumnes és entendre les connexions entre les diferents àrees. No només les relacions entre les assignatures afins sinó amb altres que semblen més llunyanes com si el que s'explica en una classe no tingués res a veure amb la resta. Les ciències estan relacionades entre sí i és més fàcil aprendre-les juntament que fragmentades. Es tracta de buscar temes que permetin treballar des de diferents perspectives acadèmiques³. Un d'aquestes temes és el de la dona, el qual no està encara molt desenvolupat als currículums dels centres i es pot treballar des de diferents àrees tant culturals com científiques. Es tracta d'aplicar una perspectiva de gènere i conèixer la nostra societat d'una manera molt més real, ja que aquesta està composta per homes i dones que han tingut diferents experiències segons el seu gènere. A més parlar de la situació de la dona a qualsevol època suposa parlar d'una de les capes més profundes d'una cultura.

Treballar un tema en el qual participen diferents departaments obliga a organitzar les àrees al voltant d'un projecte, a flexibilitzar la pràctica educativa i a crear nous plantejaments metodològics, ja que cada disciplina aporta la seva pròpia metodologia. Aquesta forma de treballar, a més de tractar el coneixement d'una forma global, desenvolupa l'esperit crític de l'alumnat en haver de contemplar una pluralitat de punts de vista. Tot això suposa un gran enriquiment cultural tant per l'alumnat com pel professorat.

El projecte s'ha de desenvolupar dins la dinàmica investigació-acció i d'aquesta manera l'alumnat s'identifica amb una experiència que surt de la rigidesa habitual i se sent protagonista del seu aprenentatge. S'ha de

³ Per exemple, estudiar un edifici d'una forma global, suposa treballar aspectes tecnològics, artístics, històrics i també matemàtics per veure el sistema de proporcions i l'estructuració de l'espai. També hi intervindria l'àrea de dibuix per treballar la seva representació i encara es podrien trobar més aspectes per treballar conjuntament.

fomentar la participació i plantejar les pautes del treball individual i en equip per aconseguir una bona coordinació.

És important treballar aspectes innovadors que enriqueixin culturalment, tant l'alumnat com el professorat, per fomentar la creativitat i el treball en equip. El tema es converteix en un estímul cultural que, a més de treballar conceptes, contribueix a la formació. En definitiva, per a la realització del projecte, l'alumnat ha de saber organitzar-se a nivell individual i col·lectiu, augmentar les capacitats d'expressió oral i escrita i familiaritzar-se amb les TIC, que resulten indispensables per comunicar-se amb els altres centres europeus. Finalment l'alumnat ha de fer una exposició final del seu treball en la qual també desenvoluparà capacitats de comunicació escrita i visual i podrà utilitzar tot tipus de llenguatges.

Com mostren les graelles següents qualsevol temàtica pot ser abordada des de diverses perspectives, i amb diferents i variats objectius i procediments. Això implica que en tot projecte s'ha de decidir si vol prioritzar:

- aspectes de centre interns: curriculars, (disciplinars, interdisciplinars, transversals), gestió, higiene, acolliment, conflictivitat... o externs: relació amb l'entorn (social, econòmic, proper, llunyà, passat, present, futur),
- aspectes conceptuals, procedimentals o actitudinals,
- treballar el projecte amb els centres associats: paral·lelament, mitjançant l'intercanvi d'informació, o elaborant conjuntament un únic treball comú.

RECERCA D'UN TEMA: SELECCIÓ DE CONTINGUTS	
Aspectes interns i/o externs del centre escolar	
Des dels conceptes (ciutadania del coneixement)	curriculars, transversals, europeus, interdisciplinars, ...
Des dels procediments (ciutadania pragmàtica)	escrits, orals, tecnològics, artístics, TIC, esportius, ...
Des dels valors (ciutadania afectiva)	socials, ètics, ecològics, democràtics, estètics, culturals, ...

En cada cas, podrien prioritzar-se objectius conceptuals, procedimentals o actitudinals. El Comenius seria diferent si les prioritats fossin millorar la consciència ecològica o democràtica de l'alumnat, potenciar les seves activitats esportives i de lleure, aplicar els seus coneixements científics i experimentals, relacionar el centre escolar amb el seu entorn econòmic i social, etc.

RECERCA D'UN TEMA: SELECCIÓ DE METODOLOGIES	
Treballar i mostrar	cada centre elabora el seu treball, a partir de procediments consensuats, i mostra els resultats als seus centres associats.
Treballar tot intercanviant	cada centre elabora el seu treball, a partir de procediments consensuats i de la informació que rep dels seus centres associats.
Treballar conjuntament	Tots els centres associats elaboren un únic treball comú.

Si, com a exemple, la temàtica del projecte fos “preparar un viatge seguint el curs d'un riu” cada centre associat podria treballar sobre un riu del seu entorn i mostrar els resultats als altres centres, o cada centre podria treballar sobre un riu d'un altre país i recollir dels associats la informació necessària, o bé tots els centres podrien treballar conjuntament sobre un riu prèviament seleccionat.

A continuació presentem una pluja d'idees que confiem siguin útils, al generar-ne moltes d'altres, pel naixement de nous projectes Comenius.

ADOPTAR: (interessar-se, estudiar, tenir cura, promocionar ...)

un monument/ un arbre/ un parc
un animal (de la zona o del zoològic)
un personatge (del passat o del present)
un barri de la ciutat/ una ciutat del món
una obra (literària, artística ...)

AGERMANAR-SE:

amb una escola europea/ no europea
amb un col·lectiu: professional, ètnic, religiós...

COM ...?

acollim i integrem l'alumnat amb necessitats educatives especials
convivim dins el centre escolar
relacionem el centre escolar amb l'entorn
aprenem (temàtiques, dibuix, sumar...)
tenim cura de la nostra salut (nutrició, drogues, sexualitat)
protegim l'entorn (aigua, mobilitat, energia, deixalles)
fomentem la no violència i la pau,
actuem contra el racisme i la xenofòbia
aconseguir escoles sostenibles

DIAGNOSTICAR I CORREGIR:

causes d'abandonament escolar/ de fracàs escolar
la manca de motivació de l'alumnat

COMPARAR:

ciutats (històricament, geogràficament, culturalment...)
notícies de premsa, televisió, ràdio
una notícia publicada a diferents diaris/ telenotícies/ emissores de radio
el tractament d'una notícia a mitjans de comunicació diferents
textos de temàtica similar procedents de religions diferents
rondalles, contes, cançons, jocs tradicionals

PREPARAR:

dossiers (sobre un tema, un mitjà de comunicació ...)
CDs, vídeos, pàgines web, revistes, tires còmiques
programes de radio, de TV
fòrums sobre llibres, pel·lícules, grups musicals ...
simulacions sobre el funcionament d'institucions democràtiques
(videoconferències)
camps d'aprenentatge amb objectius conceptuals, procedimentals o de
valors
un viatge a través de la creació d'una família fictícia

- un viatge seguint el curs d'un riu
- un viatge a través de la lectura d'un llibre
- un viatge a través de la vida/ obra d'un personatge
- una classe de patrimoni cultural in situ per a alumnat estranger
- una exposició (sobre un tema, contra, a favor de ...)
- una gimcana/ reunió esportiva amb proves relacionades amb les matemàtiques
- una obra de teatre (representar-la conjuntament emprant diferents idiomes)

PREPARAR un tema:

- a través de notícies de premsa, programes de TV ...
- a través de manifestacions artístiques
- des del punt de vista de països diferents
- a través d'històries de vida (personals, familiars ...)

PRODUIR:

- accions didàctiques per a la millora de la lectoescriptura, càlcul ...
- accions didàctiques en favor de la pau
- accions didàctiques contra l'exclusió, la violència, la marginació
- accions didàctiques per integrar alumnat amb dificultats
- enquestes, entrevistes (elaborar, realitzar, buidar, presentar, concloure)
- cançons/ jocs (a favor de/ en contra de/ sobre temes donats)
- grups musicals (interculturals, rap...)
- materials mitjançant l'ús de TIC
- una guia d'audiovisuals sobre un tema
- un llibre, conjuntament, fent servir idiomes diferents

En conclusió, tothom pot trobar un projecte Comenius que li interessi tenint en compte l'alumnat, les característiques del centre i el seu entorn. Hi ha molts projectes per fer, moltes maneres de treballar i múltiples perspectives per focalitzar un tema. L'alumnat, en el desenvolupament d'un tema, experimenta, reflexiona, coopera, estableix nous vincles i intercanvia experiències que li permeten créixer personal i intel·lectualment alhora que

pren consciència dels problemes actuals i, en un futur, podrà contribuir a la seva solució.

A través d'aquests temes a més d'adquirir una formació cultural, es realitza una autèntica reflexió sobre els valors de la societat, la qual cosa ajuda l'alumnat a formar-se en la ciutadania responsable. L'èxit absolut no existeix però és indubtable que un treball d'aquestes característiques contribueix a la formació de l'alumnat en tots els aspectes i pot convertir-se en una aventura inoblidable.